

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه الزهراء (س)
دانشکده ادبیات، زبان‌ها و تاریخ

پایان‌نامه جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد
رشته زبان و ادبیات عرب

عنوان پایان‌نامه:

همطرازی اسلوب‌های تأکید در حکمت‌های نهج‌البلاغه با ترجمه‌های فارسی منتخب
(ترجمه‌های: دشتی، شهیدی، فیض‌الاسلام، امامی و آشتیانی)

استاد راهنما:

دکتر مینا جیگاره

استاد مشاور:

دکتر انسیه خزعلی

دانشجو:

شرمین نظریبگی

بهمن ۱۳۹۱

کلیه دستاوردهای این تحقیق متعلق به

دانشگاه الزهراء (س) است.

تقدیم

تقدیم به ساحت مقدس امیر کلام، امیر مؤمنان علی بن ابی طالب (علیه السلام). باشد که این هدیه ناچیز مورد لطف و قبول آن حضرت واقع شود.

الهدایا بقدر مہدیہا

تقدیر

تقدیر از استاد ارجمند سرکار خانم دکتر مینا جیگاره (استاد راهنما)، که از آغاز تا انجام این رساله، با وسعت نظر، سعه صدر و داشته‌های ارزشمند راهنمایم بوده‌اند.

و تقدیر از استاد گرامی سرکار خانم دکتر انسیه خزعلی (استاد مشاور)، که علی‌رغم مسؤولیت سنگین اداره دانشگاه، صبورانه در انجام این پایان نامه همراهی‌ام نموده‌اند.

چکیده:

در هر زبانی از جمله زبان عربی و فارسی، اسلوب‌هایی وجود دارد که گوینده و نویسنده با استفاده از آن‌ها مفهوم مورد نظر را همراه با تأکید به مخاطب خود می‌رساند. این پایان‌نامه ترجمه‌های آقایان، شهیدی (۱۳۶۹ ش) و دشتی (۱۳۷۹ ش) را به عنوان ترجمه‌های جدید، و ترجمه‌های آقایان فیض‌الاسلام (۱۳۵۱ ش) و امامی و آشتیانی (۱۳۵۹ ش) را به عنوان ترجمه‌های قدیمی‌تر نهج‌البلاغه برگزیده است، و در چارچوب حکمت‌ها و به روش توصیفی-تحلیلی سعی دارد هم‌مطرازی اسلوب‌های تأکید نهج‌البلاغه را در ترجمه‌های منتخب بررسی نماید و تفاوت ترجمه‌های قدیم و جدید و ضعف یا توانمندی زبان فارسی، در انعکاس اسلوب‌های تأکید زبان عربی را روشن سازد؛ بدین منظور پس از آشنایی با اسلوب‌های تأکید زبان عربی و فارسی و برابری تأکید این دو زبان، اسلوب‌های تأکیدی حکمت‌ها استخراج گردیده و پژوهش‌های تطبیقی-تحلیلی صورت گرفته است. و مشخص شده است که به طور کلی تأکیدهای حکمت‌ها با ترجمه‌های فارسی هم‌مطراز نیستند و در این میان مترجمین قدیم، بیشتر از مترجمین جدید، تأکیدها را در ترجمه منعکس ساخته‌اند. این گفته دلیلی بر ضعف مقوله تأکید در زبان فارسی نسبت به زبان عربی و یا دلیلی بر ضعف مترجمین جدید نسبت به مترجمین قدیم نمی‌باشد؛ زیرا هر زبانی، ظرفیت‌ها و توانمندی‌های خاص خود را دارد و مقوله تأکید در زبان عربی و تعدد تأکیدی این زبان با مقوله تأکید در زبان فارسی که تعدد تأکید در آن مطرح نیست، متفاوت می‌باشد؛ پس علت انعکاس بیشتر تأکیدها در ترجمه مترجمین قدیم، نزدیک بودن ترجمه آن‌ها به ساختار دستوری زبان مبدأ و سعی آن‌ها در ارائه هرچه بهتر ترجمه‌ای تحت‌اللفظی است، حال آنکه ترجمه مترجمین جدید، به سبک سخن عامه مردم نزدیک‌تر است و آنان بدون پیچیدگی ناشی از تعدد تأکید - که برای فارسی‌زبانان نامأنوس است - مفاهیم را غالباً ساده منعکس ساخته‌اند.

کلید واژه‌ها: نهج‌البلاغه، حکمت‌ها، اسلوب‌های تأکید، ترجمه، هم‌مطرازی.

فهرست مطالب

چکیده.....أ

مقدمه.....ل

فصل اول: کلیات و مباحث نظری

۱- نهج البلاغه سخنان امیر مؤمنان علی (ع).....۳

۲- سید رضی و ویژگی‌های قرن چهارم هجری.....۳

۳- خاندان سیدرضی.....۴

۴- شیخ مفید استاد بزرگ سیدرضی.....۵

۵- دیگر استادان سیدرضی.....۶

۶- شاگردان شریف رضی.....۷

۷- تألیفات سیدرضی.....۹

۸- چگونگی تألیف نهج البلاغه توسط سیدرضی.....۱۰

۹- برخی از کتاب‌هایی که پیش از نهج البلاغه سخنان امیرالمؤمنین (ع) در آن‌ها گرد آمده است ... ۱۳

فصل دوم: نقد و تطبیق ترجمه

بخش ۱: نقد ترجمه

۱-۱- ترجمه در لغت.....۱۷

۲-۱- ترجمه در اصطلاح.....۱۸

۳-۱- ترجمه و اهمیت آن.....۱۸

۴-۱- خطر آفرینی ترجمه.....۱۸

۵-۱- تاریخچه مختصری از ترجمه.....۱۹

۶-۱- تاریخ ترجمه از عربی به فارسی.....۱۹

۷-۱- تاریخ ترجمه نهج البلاغه به فارسی.....۲۱

۸-۱- انواع ترجمه.....۲۲

۹-۱- انواع متون در ترجمه (همراه با شواهد عربی).....۲۵

۱۰-۱- ضرورت‌های ترجمه.....۲۸

۱۱-۱- نقدی بر هریک از ترجمه‌های منتخب.....۲۹

۱-۱۱-۱- ترجمه شهیدی.....۲۹

۱-۱-۱۱-۱- زمان و چگونگی ترجمه.....۲۹

۲-۱-۱۱-۱- انگیزه ترجمه.....۳۰

۳-۱-۱۱-۱- چگونگی تقسیم‌بندی کتاب.....۳۱

۴-۱-۱۱-۱- ویژگی‌های ترجمه.....۳۱

- ۳۲-۱۱-۲- ترجمه دشتی ۳۲
- ۳۲-۱۱-۲-۱- زمان و چگونگی ترجمه ۳۲
- ۳۳-۱۱-۲-۲- انگیزه ترجمه ۳۳
- ۳۳-۱۱-۲-۳- چگونگی تقسیم‌بندی کتاب ۳۳
- ۳۴-۱۱-۲-۴- ویژگی‌های ترجمه ۳۴
- ۳۶-۱۱-۳- ترجمه فیض‌الاسلام ۳۶
- ۳۶-۱۱-۳-۱- زمان و چگونگی ترجمه ۳۶
- ۳۶-۱۱-۳-۲- انگیزه ترجمه ۳۶
- ۳۷-۱۱-۳-۳- چگونگی تقسیم‌بندی کتاب ۳۷
- ۳۷-۱۱-۳-۴- ویژگی‌های ترجمه ۳۷
- ۳۸-۱۱-۴- ترجمه امامی و آشتیانی ۳۸
- ۳۸-۱۱-۴-۱- زمان و چگونگی ترجمه ۳۸
- ۳۹-۱۱-۴-۲- انگیزه ترجمه ۳۹
- ۳۹-۱۱-۴-۳- چگونگی تقسیم‌بندی کتاب ۳۹
- ۳۹-۱۱-۴-۴- ویژگی‌های ترجمه ۳۹

بخش ۲: تطبیق ترجمه

- ۴۲-۱- تعادل ترجمه‌ای ۴۲
- ۴۲-۱-۱- مترجم و معادل واژگانی ۴۲
- ۴۲-۲-۱- مشکل برقراری تعادل واژگانی ۴۲
- ۴۳-۳-۱- ساختار و تعادل ترجمه‌ای ۴۳
- ۴۳-۴-۱- مقایسه عناصر ساختاری و نقش آن‌ها در زبان‌ها ۴۳
- ۴۴-۵-۱- معنای جمله و معنای کلام ۴۴
- ۴۴-۶-۱- ارتباط معنای جمله و معنای کلام با اصول ترجمه ۴۴
- ۴۵-۷-۱- تأثیر ادبی ۴۵
- ۴۵-۲- چگونگی تطبیق زبان مبدأ و مقصد ۴۵
- ۴۵-۱-۲- امانت در ترجمه ۴۵
- ۴۶-۲-۲- پژوهش‌های انجام شده در حوزه تطبیق ترجمه ۴۶

فصل سوم: اسلوب‌های تأکید

بخش ۱: اسلوب‌های تأکید در زبان عربی

- ۵۲-۱- بررسی واژه‌های «تأکید» و «تؤكد» ۵۲
- ۵۳-۲- فصاحت و بلاغت کلام ۵۳
- ۵۳-۳- تفاوت مراتب تأکید ۵۳

- ۴- گونه‌های تأکید ۵۴
- ۵- تأسیس و تأکید ۵۴
- ۶- انگیزه‌های تأکید، به طور عام ۵۵
- ۷- روش‌های تأکید ۵۵
- تقسیم‌بندی اسلوب‌های تأکید ۵۵
- ۱-۷- تأکیدهای نحوی ۵۶
- ۱-۱-۷- تأکید معنوی ۵۶
- ۲-۱-۷- تأکید لفظی ۵۷
- ۱-۲-۱-۷- تکرار عامل یا فعل ۵۷
- ۲-۲-۱-۷- تکرار اسم ۵۸
- ۳-۲-۱-۷- تکرار حرف ۵۸
- انگیزه‌های تکرار ۵۸
- تکرار و معنای تأکید ۵۸
- ۲-۷- تأکیدهای بلاغی ۵۹
- ۱-۲-۷- تأکید با ادات ۵۹
- ۱-۱-۲-۷- اِنَّ و اَنَّ ۵۹
- ۲-۱-۲-۷- سین تنفیس ۵۹
- ۳-۱-۲-۷- «قد» بر سر فعل ماضی ۶۰
- ۴-۱-۲-۷- لام ۶۰
- ۱-۴-۱-۲-۷- لام ابتدا و تأکید ۶۰
- ۲-۴-۱-۲-۷- لام جواب قسم ۶۰
- ۳-۴-۱-۲-۷- لام موطنه ۶۱
- ۴-۴-۱-۲-۷- لام جاره زائد ۶۱
- ۵-۴-۱-۲-۷- لام جحد ۶۱
- ۶-۴-۱-۲-۷- ادات تنبیه و استفتاح ۶۱
- ۷-۴-۱-۲-۷- هاء تنبیه ۶۱
- ۸-۴-۱-۲-۷- نون تأکید ثقیله و خفیفه ۶۲
- ۲-۲-۷- تأکید با حروف زائد ۶۲
- ۳-۲-۷- تأکید با ساختمان یا بناء کلمه ۶۲
- ۴-۲-۷- صیغه مبالغه ۶۳
- ۵-۲-۷- آوردن مسند به صورت اسم مشتق ۶۳
- ۶-۲-۷- ضمیر بودن مسندالیه ۶۴

- ۶۴..... ۷-۲-۷- استفاده از ضمیر منفصل برای تأکید ضمیر مستتر
- ۶۴..... ۸-۲-۷- ضمیر شأن یا قصه
- ۶۴..... ۹-۲-۷- آوردن «لن» بر سر فعل برای تأکید نفی
- ۶۵..... ۱۰-۲-۷- آوردن «لا» یا «لیس» بر سر ماضی برای تأکید نفی
- ۶۵..... ۱۱-۲-۷- کلاً
- ۶۵..... ۱۲-۲-۷- یاء ندا
- ۶۵..... ۱۳-۲-۷- همزه انکار ابطالی بر سر نفی
- ۶۵..... ۱۴-۲-۷- اسمیه بودن جمله
- ۶۶..... ۱۵-۲-۷- قسم
- ۶۶..... ۱۶-۲-۷- مفعول مطلق
- ۶۶..... ۱-۱۶-۲-۷- مفعول مطلق تأکیدی
- ۶۷..... ۲-۱۶-۲-۷- مفعول مطلق نوعی
- ۶۷..... ۳-۱۶-۲-۷- مفعول مطلق عددی
- ۶۸..... ۱۷-۲-۷- حال تأکیدی
- ۶۸..... ۱۸-۲-۷- حصر یا قصر
- ۶۸..... ۱-۱۸-۲-۷- نفی و إلاً
- ۶۹..... ۲-۱۸-۲-۷- حصر با استفاده از ادات عطف
- ۶۹..... ۳-۱۸-۲-۷- إنما
- ۶۹..... ۴-۱۸-۲-۷- مقدم داشتن آنچه باید مؤخر باشد
- ۷۰..... ۵-۱۸-۲-۷- ضمیر فصل
- ۷۰..... ۶-۱۸-۲-۷- معرفه بودن خبر
- ۷۰..... ۷-۱۸-۲-۷- حصر از طریق لفظ «وحدہ» و «لیس غیره»
- ۷۰..... ۱۹-۲-۷- أمّا شرطیه تفصیلیه
- ۷۰..... ۲۰-۲-۷- لای نفی جنس
- ۷۱..... ۲۱-۲-۷- نکره آوردن مسند الیه
- ۷۱..... ۲۲-۲-۷- نکره در سیاق نفی
- ۷۱..... ۲۳-۲-۷- عطف
- ۷۱..... ۲۴-۲-۷- وصف
- ۷۲..... ۲۵-۲-۷- قطع از تابعیت
- ۷۲..... ۲۶-۲-۷- افعال مقاربه
- ۷۲..... ۲۷-۲-۷- اطناب
- ۷۳..... ۱-۲۷-۲-۷- عطف خاص بر عام و عام بر خاص

- ۷۳ ۲-۲۷-۲-۲- توضیح بعد از ابهام
- ۷۳ ۱-۲-۲۷-۲-۲- بدل کل از کل
- ۷۴ ۲-۲-۲۷-۲-۲- بدل بعض از کل
- ۷۴ ۳-۲-۲۷-۲-۲- بدل اشمال
- ۷۴ ۳-۲۷-۲-۲- تکرار
- ۷۴ ۴-۲۷-۲-۲- اعتراض (آمدن جمله یا جملات معترضه)
- ۷۵ ۲۸-۲-۲- عطف بیان
- ۷۵ ۲۹-۲-۲- اشتغال
- ۷۵ ۳۰-۲-۲- اختصاص
- ۷۶ ۳۱-۲-۲- النفات
- ۷۶ ۳۲-۲-۲- عدول از جمله انشایی به خبری
- ۷۷ ۳۳-۲-۲- عدول از فعل امر به استفهام
- ۷۷ ۳۴-۲-۲- اقتصار
- ۷۸ ۳۵-۲-۲- تعلیل
- ۷۸ ۱-۳۵-۲- ذکر سودها و زیانها
- ۷۸ ۳-۳-۲- تأکید صوتی

بخش ۲: اسلوب‌های تأکید در زبان فارسی

- ۸۵ ۱- فصاحت در زبان فارسی
- ۸۵ ۲- بلاغت در زبان فارسی
- ۸۶ ۳- بلاغت بعد از فصاحت
- ۸۶ ۴- مراتب تأکید در زبان فارسی
- ۸۷ ۵- روش‌های تأکید
- ۸۷ - تقسیم‌بندی اسلوب‌های تأکید
- ۸۸ ۱-۵- تأکیده‌های دستوری (دستور زبان)
- ۸۸ ۱-۱-۵- قیده‌های تأکید و ایجاب
- ۸۸ ۲-۱-۵- قیده‌های تأکید و نفی
- ۸۸ ۳-۱-۵- قیده‌های استثنا
- ۸۸ ۴-۱-۵- قیده‌های تکرار
- ۸۹ ۵-۱-۵- قیده‌های کیفیت (چگونگی)
- ۸۹ ۶-۱-۵- قیده‌های مقدار (کمیت)
- ۸۹ ۷-۱-۵- قیده‌های زمان
- ۸۹ ۸-۱-۵- اضافه تأکیدی

- ۸۹-۱-۵-۹- اضافه بیانی (تبیینی).....
- ۹۰-۱-۱۰-۱- حروف زائد.....
- ۹۱-۱-۱۱- پیشوند «ب».....
- ۹۲-۱-۱۲- صفت فاعلی با پسوند «گار».....
- ۹۲-۱-۱۳- صفت فاعلی با پسوند «کار».....
- ۹۲-۱-۱۴- اوزان صیغه های مبالغه عربی.....
- ۹۲-۱-۱۵- ضمائر مبهم.....
- ۹۴-۱-۱۶- صفت های مبهم.....
- ۹۵-۱-۱۷- شبه جمله.....
- ۹۵-۱-۱۸- بدل یا عطف بیان.....
- ۹۶-۱-۱۹- حروف ربط.....
- ۹۶-۱-۲۰- فعل ماضی نقلی.....
- ۹۷-۱-۲۱- فعل مستقبل محقق الوقوع.....
- ۹۸-۱-۲۲- فعل آینده.....
- ۹۸-۱-۲۳- جمله تعجبی.....
- ۹۸-۱-۲۴- نشانه گذاری.....
- ۹۹-۲-۵- تأکیدهای بلاغی.....
- ۹۹-۱-۲-۵- تأکیدی بودن جملات خبری.....
- ۹۹-۲-۲-۵- رساندن تأکید از طریق آنچه در پس و پیش جمله اصلی می آید.....
- ۹۹-۳-۲-۵- استعاره.....
- ۱۰۰-۴-۲-۵- عدول از خبر به اثنا.....
- ۱۰۰-۵-۲-۵- تکرار.....
- ۱۰۱-۶-۲-۵- سوگند.....
- ۱۰۱-۷-۲-۵- بدل.....
- ۱۰۲-۸-۲-۵- استفاده از ضمائر.....
- ۱۰۲-۹-۲-۵- نکره آوردن مسندالیه.....
- ۱۰۲-۱۰-۲-۵- استفاده از صفت های اشاره «آن» و «این».....
- ۱۰۳-۱۱-۲-۵- مسندالیه همراه با صفت مبهم.....
- ۱۰۳-۱۲-۲-۵- واژه «آن» به معنی «هر».....
- ۱۰۴-۱۳-۲-۵- آوردن مسندالیه با موصول «که».....
- ۱۰۴-۱۴-۲-۵- مسندالیه به صورت جمع.....
- ۱۰۴-۱۵-۲-۵- مسندالیه مقید به قید تأکید.....

- ۱۰۵-۲-۱۶- استفاده از ضمیر جمع به جای مفرد.....
- ۱۰۵-۲-۱۷- آوردن ضمیر منفصل و متصل (شناسه).....
- ۱۰۶-۲-۱۸- آوردن مسند به صورت جمع.....
- ۱۰۶-۲-۱۹- جمع آوردن هم مسند و هم مسندالیه.....
- ۱۰۷-۲-۲۰- نکره آوردن قید زمان برای تأکید بر تقلیل یا استبعاد.....
- ۱۰۷-۲-۲۱- جابه‌جایی اجزای جمله برای تأکید.....
- ۱۰۷-۲-۲۲- تقدیم مسند و تأخیر مسندالیه.....
- ۱۰۸-۲-۲۳- استفاده از فعل ماضی به جای مضارع.....
- ۱۰۸-۲-۲۴- اغراق جهت تأکید.....
- ۱۰۹-۲-۲۵- تقریر خبر برای جلب توجه و تأکید.....
- ۱۰۹-۲-۲۶- مقدم شدن ندا در جملات امری.....
- ۱۰۹-۲-۲۷- ایضاح پس از ابهام.....
- ۱۰۹-۲-۲۸- جمله معترضه.....
- ۱۱۰-۲-۲۹- قصر یا حصر.....
- ۱۱۰-۲-۲۹-۱- به کار بردن ادات حصر و قصر.....
- ۱۱۰-۲-۲۹-۲- قصر از طریق تکرار.....
- ۱۱۱-۲-۲۹-۳- تقدیم ما حقّه التأخیر.....
- ۱۱۲-۲-۳۰- اطناب.....
- ۱۱۲-۲-۳۰-۱- ایضاح بعد از ابهام.....
- ۱۱۳-۲-۳۰-۲- تکرار جهت تأکید.....
- ۱۱۳-۲-۳۰-۳- ذکر خاص بعد از عام.....
- ۱۱۳-۲-۳۰-۴- تأکید در مبالغه.....
- ۱۱۳-۲-۳۰-۵- تکمیل و رفع شبهه.....
- ۱۱۴-۲-۳۰-۶- ایغال و التفات.....
- ۱۱۴-۲-۳۰-۷- حشو ملیح.....
- ۱۱۵-۲-۳۰-۸- مترادفات.....
- ۱۱۶-۲-۳۱- بسط کلام.....
- ۱۱۶-۳-۵- تأکید صوتی (تکیه).....
- بخش ۳: برابره‌های تأکیدی عربی و فارسی
- ۱۱۸-۱- تأکیده‌های نحوی / دستوری.....
- ۱۱۸-۱-۱- تأکید لفظی.....
- ۱۱۸-۲-۱- تأکید معنوی.....

۱۱۹.....	۲- تأکیده‌های بلاغی
۱۱۹.....	۲-۱- مفعول مطلق
۱۱۹.....	۲-۱-۱- مفعول مطلق تأکیدی
۱۱۹.....	۲-۱-۲- مفعول مطلق نوعی
۱۲۱.....	۲-۱-۳- مفعول مطلق عددی
۱۲۱.....	۲-۱-۴- جانشینان مفعول مطلق
۱۲۴.....	۲-۱-۵- حذف عامل مفعول مطلق
۱۲۷.....	۲-۲- نون تأکید ثقیله و خفیفه
۱۲۷.....	۲-۳- ضمیر شأن و قصه
۱۲۷.....	۲-۴- اِنَّ و اَنَّ
۱۲۸.....	۲-۵- لای نفی جنس و اسم نکره در سیاق نفی
۱۲۸.....	۲-۶- سین در فعل مستقبل
۱۲۸.....	۲-۷- «لن»
۱۲۹.....	۲-۸- «قد» بر سر فعل ماضی
۱۲۹.....	۲-۹- حصر یا قصر
۱۲۹.....	۲-۹-۱- نفی و اِلَّا
۱۲۹.....	۲-۹-۲- اِنَّمَا/ اِنَّمَا
۱۲۹.....	۲-۹-۳- ضمیر فصل
۱۳۰.....	۲-۱۰- کَلَّا

فصل چهارم: داده‌های پژوهش در بحث تطبیقی

بخش ۱: تأکیده‌های نحوی

۱۳۵.....	۱-۱- تأکید معنوی
۱۳۵.....	۱-۲- تأکید لفظی

بخش ۲: تأکیده‌های بلاغی

۱۳۹.....	۲-۱- جمله اسمیه
۱۴۴.....	۲-۲- اِنَّ و اَنَّ
۱۵۲.....	۲-۳- لام مزحلقه
۱۵۳.....	۲-۴- مسند به صورت مشتق
۱۵۹.....	۲-۵- نکره آوردن مسندالیه
۱۶۲.....	۲-۶- ضمیر بودن مسندالیه
۱۶۵.....	۲-۷- لای نفی جنس
۱۶۷.....	۲-۸- اسم نکره در سیاق نفی

۱۷۰	۹-۲- ضمیر شأن و قصه
۱۷۴	۱۰-۲- یاء ندا
۱۷۸	۱۱-۲- هاء تنبیه
۱۸۰	۱۲-۲- همزه انکار ابطالی بر سر نفی
۱۸۱	۱۳-۲- اُما شرطیه تفصیلیه
۱۸۴	۱۴-۲- اُلا و اُما استفتاحیه
۱۸۶	۱۵-۲- «لن»
۱۸۷	۱۶-۲- نون تأکید ثقیله و خفیفه
۱۹۲	۱۷-۲- «قد» بر سر فعل ماضی
۱۹۵	۱۸-۲- «لا» / «لیس» بر سر فعل ماضی
۱۹۷	۱۹-۲- سین تنفیس
۱۹۸	۲۰-۲- حروف زائد
۲۰۰	۲۱-۲- «ب» زائد بر سر خبر «لیس» یا «ما» شبیه به «لیس»
۲۰۳	۲۲-۲- لام ججود
۲۰۴	۲۳-۲- تأکید با ساختمان یا بناء کلمه
۲۰۷	۲۴-۲- قسم
۲۱۰	۲۵-۲- لام جواب قسم
۲۱۲	۲۶-۲- اشتغال
۲۱۳	۲۷-۲- صفت / نعت
۲۱۵	۲۸-۲- بدل
۲۱۸	۲۹-۲- عطف بیان
۲۱۹	۳۰-۲- مفعول مطلق
۲۲۵	۳۱-۲- قصر / حصر
۲۲۵	۳۱-۲- ۱- نفی و اِلَّا
۲۲۶	۳۱-۲- ۲- اِنَّمَا
۲۳۰	۳۱-۲- ۳- تقدیم ماحقه التأخیر
۲۳۳	۳۱-۲- ۴- ضمیر فصل
۲۳۵	۳۱-۲- ۵- لکن
۲۳۷	۳۱-۲- ۶- معرفه بودن خبر
	فصل پنجم: نتیجه و تحلیل (خاتمه و نمودارهای آماری)
۲۴۰	خاتمه
۲۴۲	نمودارهای آماری

۳۱۹.....	پیوست‌ها
۳۳۹.....	فهرست منابع
۳۳۹.....	فهرست منابع عربی
۳۴۴.....	فهرست منابع فارسی
۳۴۸.....	فهرست مجلات

مقدمه:

عنوان این پژوهش همطرازی اسلوب‌های تأکید نهج‌البلاغه با ۴ ترجمه فارسی این کتاب می‌باشد. و به بررسی اسلوب‌های تأکید زبان عربی و فارسی، برابری تأکیدی این دو زبان و چگونگی انعکاس اسلوب‌های تأکید زبان عربی در ترجمه حکمت‌های نهج‌البلاغه می‌پردازد. تا بدین ترتیب میزان همطرازی تأکیدی حکمت‌ها با ترجمه‌ها روشن گردد. اهمیت این کار، معرفی شیوه‌هایی است که مترجمین عربی به فارسی می‌توانند با به کار بردن آن‌ها تأکیدهای متون عربی را تا حد امکان بر اساس ظرفیت‌ها و توانمندی‌های زبان فارسی، در ترجمه منعکس نمایند و بدین ترتیب متون عربی و به ویژه متون دینی که با تأکیدهای فراوانی همراه هستند، هرچه بیشتر با ترجمه‌های فارسی همطراز می‌شوند.

طرح مسأله

مبحث تأکید از مباحث مهمی است که نقش به‌سزایی در بلاغت کلام ایفا می‌کند، در واقع سخن، زمانی مؤثر خواهد افتاد که متناسب با مقتضای حال مخاطب باشد؛ مخاطبی که گاه خالی‌الذهن، گاه مردّد و گاه منکر است. صاحب سخن بایستی آن‌چنان سخن گوید که سخنش تأثیرگذار باشد و مترجم نیز بایستی آن‌چنان سخن را ترجمه کند که تا حد امکان از میزان این تأثیر کاسته نشود؛ بنابراین وی باید روش‌های تأکیدی زبان عربی و فارسی و برابری تأکیدی این دو زبان را کاملاً بشناسد و ضمن آشنایی با ساختارهای متفاوت دو زبان مبدأ و مقصد، تا حد امکان امانت در ترجمه را رعایت کند.

سوالات و فرضیه‌ها

این پژوهش سعی دارد به سوالات زیر پاسخ دهد:

- ۱- تأکیدهای متن عربی حکمت‌ها در ترجمه‌های فارسی چگونه انعکاس یافته است؟
 - ۲- مترجمین قدیمی‌تر تأکید را بیشتر منعکس ساخته‌اند یا مترجمین جدید؟
 - ۳- آیا ضعف زبان فارسی سبب عدم انعکاس همه تأکیدهای متن عربی در ترجمه می‌باشد؟
- فرضیات این پژوهش از این قرار است:

۱- تنها با واژه‌های تأکیدی مانند قطعاً، همانا، به یقین، هرگز و ... تأکیدهای زبان عربی در زبان فارسی منعکس می‌شود.

۲- مترجمین قدیم تأکیدها را بیش از مترجمین جدید رعایت نموده‌اند.

۳- زبان فارسی نسبت به زبان عربی در مقوله تأکید بسیار ضعیف است و قدرت انعکاس انواع تأکید را یکجا ندارد.

در این پژوهش از روش توصیفی- تحلیلی استفاده شده است؛ در کنار اسلوب‌های تأکید زبان عربی و فارسی، برابری تأکیدی این دو زبان از کتب مربوطه استخراج گردیده، آنگاه پژوهش‌های تطبیقی- تحلیلی و بررسی چگونگی انعکاس تأکیدها در ترجمه‌های منتخب انجام گرفته است.

پیشینه پژوهش

در حد استقرای پژوهشگر، تاکنون پایان‌نامه‌ای در زمینه همطرازی اسلوب‌های تأکید در نهج‌البلاغه و ترجمه‌های فارسی آن نگاشته نشده و پژوهشی که به دنبال بررسی چگونگی انعکاس تأکیدهای متن عربی نهج‌البلاغه در ترجمه‌های فارسی این کتاب باشد، رویت نشده است. هم‌چنین پژوهشگر به کتاب مستقلی در خصوص این نوع همطرازی دست نیافته، اما کتاب‌هایی به صورت پراکنده به مسأله ترجمه اسلوب‌های تأکید زبان عربی پرداخته‌اند. مانند:

۱- برابری دستوری در عربی و فارسی اثر سید حمید طبیبیان: این کتاب برابری دستوری دو زبان عربی و فارسی را معرفی کرده و گهگاه به برابری تأکیدی این دو زبان اشاره نموده و به نمونه‌هایی از ادبیات زبان عربی و فارسی استشهاد کرده است.

۲- تئوری ترجمه کاربردی از عربی به فارسی نوشته حسین شمس‌آبادی: در این کتاب ضمن معرفی اصول صحیح ترجمه، نکاتی برای حفظ امانت در ترجمه آمده است که می‌توان از آن‌ها برای رعایت امانت در ترجمه تأکیدها استفاده نمود.

۳- زبان‌شناسی ترجمه از عربی به فارسی اثر مصطفی خسروشاهی: این کتاب روش‌هایی برای انعکاس برخی تأکیدهای زبان عربی در ترجمه فارسی معرفی کرده است، بی‌آن که توضیح و یا تحلیلی در این زمینه داشته باشد.

همانگونه که ذکر شد در منابع مذکور، تا حدودی برابری تأکیدی دو زبان عربی و فارسی معرفی شده‌اند در حالی که پژوهش حاضر سعی دارد معادل‌های تأکیدی این دو زبان را هرچه بیشتر آشکار سازد و چگونگی انعکاس تأکیدها در ترجمه‌های منتخب را بررسی نماید.

نقد و بررسی ترجمه‌های منتخب به معنای نادیده گرفتن زحمات مترجمین و بیان نقاط قوت و ضعف ترجمه‌ها نیست و این نقدها و تحلیل‌ها، صرفاً وسیله‌ای برای شناخت چگونگی بازتاب تأکیدها در ترجمه‌های منتخب می‌باشد؛ تا راهکارهایی برای انعکاس هرچه بهتر و بیشتر آن‌ها معرفی شود.

منابع پرمراجعه

بسیاری از کتب ترجمه، تفسیر، نحو (دستور زبان) و بلاغت در بحث مورد نظر مورد مراجعه پژوهشگر بوده و از ایده و افکار مؤلفان آن‌ها بهره برده شده است. اما کتب زیر، بیشترین مراجعه و بهره‌مندی را برای پژوهشگر در فصول مختلف تحقیق به خود اختصاص داده است:

ترجمه نهج‌البلاغه آقایان دشتی، شهیدی، امامی و آشتیانی و فیض‌الاسلام، البرهان فی علوم القرآن زرکشی، الکشاف عن حقایق غوامض التنزیل و عیون الأقاویل فی وجوه التأویل زمخشری، التبیان فی تفسیر القرآن شیخ طوسی، تفسیر جوامع الجامع طبرسی، مفاتیح الغیب فخر رازی، روح‌المعانی فی تفسیر القرآن العظیم آلوسی، مغنی البیب عن کتب الأعراب وشدور الذهب ابن هشام انصاری.

فصل‌ها و بخش‌ها

این پژوهش از ۵ فصل تشکیل شده است. در فصل اول کلیات و مباحث نظری مطرح شده؛ در این فصل پیرامون نهج‌البلاغه و گردآوری آن و کتاب‌هایی که پیش از نهج‌البلاغه سخنان حضرت علی (ع) در آن‌ها آمده است و ... سخن گفته‌ایم؛ در واقع غرض از این فصل، اثبات ارزشمندی نهج‌البلاغه برای بررسی و پژوهش‌های متعدد می‌باشد. به عبارتی دیگر این فصل را به عنوان سندی بر ارزش انجام این تحقیق قرار داده‌ایم.

فصل دوم به نقد و تطبیق ترجمه اختصاص داده شده که شامل دو بخش نقد ترجمه و تطبیق ترجمه می‌باشد. در بخش اول مباحثی پیرامون ترجمه آمده و آنگاه ترجمه‌های منتخب مورد نقد قرار گرفته‌اند و در بخش دوم تعادل ترجمه‌ای، مشکل برقراری تعادل واژگانی،

چگونگی تطبیق زبان مبدأ و مقصد، مسأله امانت در ترجمه و پژوهش‌های تطبیقی انجام گرفته و ... مطرح شده است.

در فصل سوم اسلوب‌های تأکید آمده است؛ در بخش اول این فصل اسلوب‌های تأکید زبان عربی، در بخش دوم اسلوب‌های تأکید زبان فارسی و در بخش سوم برابره‌های تأکیدی این دو زبان معرفی گشته‌اند.

فصل چهارم به داده‌های پژوهش در بحث تطبیقی اختصاص یافته است؛ در این فصل که شامل دو بخش تأکیدهای نحوی و تأکیدهای بلاغی می‌باشد، اسلوب‌های تأکیدی حکمت‌های نهج‌البلاغه استخراج گشته و آنگاه چگونگی انعکاس آن‌ها در ترجمه‌های منتخب مورد بررسی قرار گرفته است.

در فصل پنجم نتیجه و تحلیل‌های پایان‌نامه قرار گرفته؛ دستاوردهای پژوهش که پس از بررسی ترجمه‌ها و تحلیل آن‌ها حاصل شده، مطرح گردیده و نمودارهای آماری برای نشان دادن همطرازی اسلوب‌های تأکید در ترجمه‌های منتخب و مقایسه ترجمه‌های قدیم و جدید ارائه شده است.

مشکلات فراروی تحقیق

بسیار روشن است که این بحث از وسعت فراوانی برخوردار است. نو بودن موضوع، گستردگی اسلوب‌های تأکید در حکمت‌های نهج‌البلاغه، استخراج و دسته‌بندی آن‌ها، تطبیق یک به یک آن‌ها با هر ۴ ترجمه منتخب و ارائه تحلیل‌ها و ارزیابی‌های لازم که نیازمند آشنایی با اصول ترجمه و توانمندی‌های دو زبان عربی و فارسی (به عنوان زبان مبدأ و مقصد) است، بضاعت فراوانی را می‌طلبید. و پژوهشگر با مشکلات متعدد مانند پراکندگی اسلوب‌های تأکیدی در هر دو زبان، در دسترس نبودن منابع کافی جهت تطبیق داده‌های تأکیدی و ... روبه‌رو بوده است. در اینجا لازم است به این نکته اشاره کنیم که به دلیل عدم وجود نمونه قبلی و الگوی راهبردی، اغلب تحلیل‌ها به صورت ابداعی انجام یافته و طبیعتاً خالی از اشکال نمی‌باشد.